

Hukuk Bülteni

Uyuşmazlık Çözümü | Türkiye | Temmuz 2020

İKİNCİ YARGI REFORMU NELER GETİRİYOR?

Yargı Reformu Strateji Belgesi kapsamında düzenlemeler içeren Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ("**Kanun**") 28 Temmuz 2020 tarihli ve 31199 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylelikle yargı reformunun ikinci paketi yasalaşmıştır. Bu bültenimizde, Kanun'un getirdiği önemli yeniliklere kısaca değineceğiz.

Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararlarında İki Haftalık Hak Düşürücü Sürenin Başlangıcı

Düzenlemenin eski halinde, ilk derece mahkemesinin verdiği görevsizlik veya yetkisizlik kararının verildiği anda kesin olması halinde, tarafların iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurmaları ve dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmeleri gerekiyordu. Anayasa Mahkemesi, 2016 yılında bu ifadeyi hak arama hürriyetine aykırı bularak iptal etmişti. Yapılan değişiklikle, görevsizlik veya yetkisizlik kararının, kararın verildiği anda kesin olması halinde de kararın taraflara tebliğ edileceği ve dosyanın gönderilmesine ilişkin iki haftalık sürenin tebliğ tarihinden itibaren başlayacağı düzenlenmiştir.

Duruşmaların Gizli Yapılabileceği Haller

Eski düzenlemeye göre mahkeme, genel ahlak ve kamu güvenliğinin gerekli kıldığı hallerde tarafların talebi üzerine veya kendiliğinden duruşmanın gizli yapılmasına karar verebiliyordu. Değişiklikle, duruşmanın gizli yapılacağı bu hallere "*yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin bulunması*" hali de eklenmiştir. Bu hallerde mahkeme, taraflar veya ilgililerin talebi üzerine veya kendiliğinden duruşmanın gizli yapılmasına karar verebilecektir.

Yeni Bir Hâkimin Reddi Sebebi

Hâkimin reddi sebeplerine, hâkimin aynı uyuşmazlıkta arabulucu veya uzlaştırmacı olarak görev yapmış olması eklenmiştir. Düzenlemenin sebebi, arabulucu veya uzlaştırmacının daha önce

KOLCUOĞLU DEMİRKAN KOÇAKLI

tarafarla temas kurmuş olması ve davada delil olarak kullanılamayacak bazı bilgilere vakıf olmasıdır.

Hâkimin Reddine İlişkin Merci Kararlarına Karşı Kanun Yolu

Kanun, hâkimin reddi kararlarına karşı ancak hükümle birlikte kanun yollarına başvurulabileceğini öngören düzenlemeyi kaldırmıştır. Davaya bakacak olan hâkimin esas yargılama bittikten sonra belirlenmesi yargılamanın tekrar edilmesini gerektirir niteliktedir. Yapılan düzenlemeyle maddeler arasındaki çelişki giderilmiş ve esas hüküm bakımından istinaf yolu açık olan davalarda, hâkimin reddine ilişkin merci kararlarına karşı tefhim veya tebliğden itibaren bir hafta içerisinde derhal istinaf kanun yoluna başvurulabileceği açıklık kazanmıştır.

Hâkimin Verdiği Kesin Süre

Hâkimin bir işlemin yerine getirilmesi için kesin süre verdiği hallerde, bu işlem ilgili tarafça verilen süre içinde yerine getirilmezse aynı işlemin yapılması için tekrar süre verilmemektedir. Kanun, tarafların hukuki dinlenilme haklarının ihlal edilmemesi amacıyla hâkimin kesin süreye konu işlemi duraksamaya yer bırakmayacak şekilde açıklayacağını ve süreye uyulmamasının sonuçlarını ihtar edeceğini düzenlemiştir.

Belirsiz Alacak, Kısmi Eda ve Tespit Davaları

Kanun, uygulamada belirsiz alacak davasına ilişkin yaşanan sorunlara çözüm getirmeyi amaçlamıştır. Yapılan değişiklikle, alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün hale geldiğinin tespitini mahkemenin yapacağı öngörülmüştür. Buna göre hâkim, alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenmesinin "mümkün olduğu anda" talebini belirlemesi için davacıya iki haftalık kesin süre verecektir. Davacının verilen kesin süre içerisinde alacağını belirlememesi halinde, dava, talep sonucunda belirtilen miktar veya değer üzerinden görülerek karara bağlanacaktır.

Kanun, aynı düzenlemeyle kısmi eda davası ve tespit davasına ilişkin öğreti ve uygulamada sıklıkla tereddütlere yol açan fıkrayı da kaldırmıştır. Bu fıkranın belirsiz alacak davasıyla birlikte düzenlenmesi nedeniyle, belirsiz alacak davası olarak nitelenebilecek bir davanın kısmi dava şeklinde açılmasının mümkün olup olmadığından, eda davası açılabilecek hallerde tespit davası açılmasında hukuki yararın bulunup bulunmadığına kadar pek çok konu tartışılmıştır. Bu kapsamda, kısmi eda davası ve tespit davasının düzenlediği alanın net olmaması sebebiyle ilgili düzenleme kaldırılmıştır.

İş Bölümü İtirazı

Kanun, iş bölümü itirazını ilk itirazlardan çıkartmıştır.

Davanın Geri Alınması Halinde Verilecek Karar

Uygulamada davanın geri alınması halinde mahkemeler birbirinden farklı kararlar vermektedir. Kanun, bu konuya açıklık getirmiş ve davanın geri alınması üzerine davanın açılmamış sayılacağına karar verileceğini düzenlemiştir.

KOLCUOĞLU DEMİRKAN KOÇAKLI

Dava Konusunun Devri

Mevcut düzenlemeyle, davalının dava konusunu devretmesi ve davanın aleyhine sonuçlanması halinde devreden ve devralanın yargılama giderlerinden müteselsil sorumluluğu düzenlenmektedir. Bu düzenlemeyle paralel olarak, Kanun, dava konusunun davacı tarafından devri ve davanın aleyhe sonuçlanması halinde hem devreden hem de devralanın yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olacağını düzenlemiştir.

Ek Cevap Verme Süresinin Başlangıcı

Mahkemelerin davaya cevap için tanıdığı ek sürenin başlangıcında farklı uygulamalar izlendiği görülmekte idi. Yapılan düzenlemeyle, ek sürenin iki haftalık cevap süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlayacağı hüküm altına alınarak, farklı uygulamaların önüne geçilmiştir.

Tarafların Dayandıkları Delillerin Ön İnceleme Duruşmasından Önce Tamamlanması

Kanun, mahkemenin ön inceleme duruşması için taraflara çıkaracağı davetiyede, davetiyenin tebliğinden itibaren iki haftalık kesin süre içinde tarafların dilekçelerinde gösterdikleri, ancak henüz sunmadıkları belgeleri mahkemeye sunmaları veya başka yerden getirtilecek belgelerin getirtilebilmesi amacıyla gereken açıklamayı yapmalarının ihtar edileceğini düzenlemiştir. İlgili düzenlemeyle, ön inceleme duruşmasından önce delillerin azami ölçüde toplanması ve uyuşmazlığın yol haritasının belirlilik kazanması amaçlanmıştır.

İddia ve Savunma Genişletilmesi ve Değiştirilmesi Yasağı

Mevcut düzenleme ışığında, ön inceleme duruşmasına katılmayan tarafın yokluğunda, bu tarafın muvafakati olmaksızın iddia veya savunma genişletilebilmekte veya değiştirilebilmekteydi. Yapılan değişiklikle, adil yargılamanın sağlanması ve uyuşmazlığın ön inceleme aşamasında netleştirilmesi amacıyla dilekçeler aşamasından sonra, ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hariç olmak üzere, iddia veya savunma genişletilemeyecek veya değiştirilemeyecektir.

Çevrimiçi Duruşmalar

Talep eden tarafın ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulunduğu yerden duruşmaya katılması, tanık, bilirkişi ve uzmanların da aynı usulle dinlenilmesi ve tarafların üzerinde tasarruf edemedikleri dava ve işlerde de mahkemenin tarafların bulundukları yerden dinlenmelerine kendiliğinden karar verebileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye ilişkin usul ve esaslar hakkında ayrı bir yönetmelik yayımlanacaktır.

Kanun Yolu İncelemesinden Sonra Yapılacak Islah

Eski düzenlemede, ıslahın tahkikat sona erinceye kadar yapılacağı öngörülmüştü. Ancak kararın kanun yolu incelemesinden sonra ilk derece mahkemesine dönmesi ve tahkikata ilişkin bir işlem yapılması halinde ıslahın mümkün olup olmadığı sıklıkla tartışılmaktaydı. Yeni düzenlemeyle, kanun yolu incelemesinden geçerek ilk derece mahkemesine gönderilen dosyada tahkikata ilişkin bir işlem yapılması durumunda, tahkikat sona erinceye kadar ıslahın yapılabileceği hüküm altına alınmaktadır.

KOLCUOĞLU DEMİRKAN KOÇAKLI

Toplu Mahkemelere İlişkin Düzenlemeler

Kanun, toplu mahkemelerin, diğer bir deyişle birden çok hâkimin görev yaptığı mahkemelerin görevine giren tüm dava ve işlerde geçici hukuki koruma tedbirleri de dahil olmak üzere tüm yargılama aşamalarında verilmesi gereken kararların heyet tarafından verileceğini hüküm altına almaktadır. Mahkeme başkanına, iş veya davanın özelliğine göre tahkikatın heyetçe veya tahkikat hâkimi olarak görevlendirilecek bir üye tarafından yürütülmesine karar verme yetkisi tanınmıştır.

Sözlü Yargılama

Tahkikatın sona erdiği duruşmada sözlü yargılamaya geçilmesi kural haline getirilmiştir. Ancak taraflardan birinin talebi üzerine sözlü yargılamaya geçilmesi için duruşma iki haftadan az olmamak üzere ertelenebilecektir. Usul ekonomisi dikkate alınarak, bu duruşma için taraflara ayrı bir davetiye gönderilmeyecektir.

Ticari Defterlerin Delil Niteliği

Diğer tarafın ticari defterlerindeki kayıtların ilgili hususta hiçbir kayıt içermemesi durumunda, karşı tarafın bu hususta kayıt içeren ticari defterleri sahibi lehine delil teşkil ediyordu. Bu düzenleme madde metninden çıkarılmıştır. Yeni düzenleme doğrultusunda, diğer tarafın ticari defterlerini ibraz etmemesi durumunda ticari defterler sahibi lehine delil olarak kullanılabilir.

Bilirkişi Raporuna İtiraz Bakımından Ek Süre

Bilirkişi raporuna itiraz niteliğinde olan taleplerin iki haftalık süre içinde hazırlanmasının çok zor veya imkânsız olması ya da özel yahut teknik bir çalışmayı gerektirmesi durumunda taraflar, itiraz süresi içinde mahkemeden ek süre isteyebileceklerdir. Ek süre, itiraz süresinin son gününden itibaren işlemeye başlayacak ve iki haftayı geçmeyecek şekilde bir kez verilebilecektir.

Feragat, Kabul ve Sulh Bakımından Yenilikler

Feragat, kabul ve sulhun hükmün verilmesinden sonra yapılmış olması durumunda, hüküm aleyhine taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, dosya kanun yolu incelemesine gönderilmeyecek, hükmü veren ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesi feragat, kabul veya sulh doğrultusunda ek bir karar verebilecektir.

Feragat, kabul veya sulh, dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılmışsa, Yargıtay dosyayı ek karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye gönderecektir.

Yargılama Giderlerinin Kapsamında Değişiklik

Yeni düzenlemeyle celse harcı yargılama giderleri kapsamında çıkarılmıştır, başvurma harcı ise yargılama giderleri kapsamına dahil edilmiştir.

İstinaf Kanun Yolunun Kapsamının Genişletilmesi

Kanun'dan önce, ilk derece mahkemelerin verdikleri nihai kararlar, ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerinin reddi ve bu taleplerin kabulü halinde itiraz üzerine verilen kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabilmekteydi. Kanun ile, aleyhine ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı verilen tarafa, bu

KOLCUOĞLU DEMİRKAN KOÇAKLI

karar yüzüne karşı verilmişse doğrudan istinaf kanun yoluna başvurma imkânı getirilmiştir. Karar tarafın yokluğunda verilmişse, ilgili taraf öncelikle kararı veren mahkemeye itiraz edebilecek ve itirazın reddi durumunda istinaf kanun yoluna başvurabilecektir.

Bölge Adliye Mahkemelerinin Duruşma Yapmadan Verilebileceği Kararlar

Değişlik öncesinde, bölge adliye mahkemesi tarafların davanın esasıyla ilgili olarak gösterdikleri delillerin hiçbirini toplanmadan ya da bu deliller değerlendirilmeden karar verildiği kanaatine vardığı takdirde, esas incelemeyen kararın kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmek üzere kararı veren mahkemeye ya da kendi yargı çevresinde görevli ve yetkili bir mahkemeye gönderilmesine, duruşma yapmaksızın, kesin olarak karar verebiliyordu. Kanun ile, bölge adliye mahkemesinin bu kararı verebilmesi için toplanmayan veya değerlendirilmeyen delillerin uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli olması ya da talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olması aranmaktadır.

Ayrıca yargılamada bulunan eksikliklerin duruşma yapılmadan tamamlanması halinde, duruşma yapılmadan başvurunun esastan reddine karar verilmesi imkânı da getirilmiştir.

İstinaf Talebinin Esastan Reddi Halinde Verilecek Gerekçeli Kararların Kapsamı

Bölge adliye mahkemelerinin istinaf talebinin esastan reddine ilişkin kararlarında, ileri sürülen istinaf sebeplerini özetlemesi ve ret sebeplerini açıklamak kaydıyla, kararın hukuk kurallarına uygunluk gerekçesini göstermesi yeterli olacaktır. Bu durumda istinaf sebeplerinin açıklanarak gerekçenin bu doğrultuda sınırlı olarak kaleme alınması yeterli görülmüştür.

Temyiz Edilemeyen Kararlar

Kanun'dan önce, sulh hukuk mahkemesinde görülen davalarda verilen kararları temyiz etmek mümkün değildi. Kira ilişkisinden doğan ve miktar veya değeri temyiz sınırının üzerinde olan alacak davaları ve Kat Mülkiyeti Kanunu'ndan doğan taşınmazın aynına ilişkin uyuşmazlıklar bu kuralın istinası olarak açıklanmıştı. Kanun ile, kira ilişkisinden doğan diğer davalardan üç aylık kira tutarı temyiz sınırının üzerinde olanlar davalar da istisnanın kapsamına alınmıştır. Bu davalarda verilen kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulabilecektir.

Ayrıca, bölge adliye mahkemesinin kararın kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği başka bir yer mahkemesine ya da görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine dair duruşmasız verdiği kararlar kesin niteliktedir. Bu kararlara karşı da temyiz kanun yoluna başvurulamayacaktır.

İhtiyati Tedbir Kararları

Kanun ile, yüzüne karşı aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf da kanun yoluna başvurabilecektir. Ayrıca, ihtiyati tedbir talebinin reddi kararlarının gerekçeli olarak verilmesi gerektiği açıkça ifade edilmiştir.

İhtiyati tedbir kararlarının uygulanması, mevcut düzenleme uyarınca kararın verildiği tarihten itibaren bir hafta içinde talep edilmek zorundaydı. Yeni düzenlemede bir haftalık sürenin başlayacağı tarih, kararın tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğ tarihi olarak açıklanmıştır.

KOLCUOĞLU DEMİRKAN KOÇAKLI

Değişiklik öncesinde, ihtiyati tedbir kararının uygulanması sırasında ihtiyati tedbire karşı yapılan itirazların, dava açılmayan ancak ihtiyati tedbir kararını veren mahkemeye mi yoksa esas hakkında davanın görüldüğü mahkemeye mi yapılacağı konusunda tereddüt bulunmaktaydı. Oluşan ikiliğin giderilmesi amacıyla, esas hakkında dava açıldıktan sonra, itirazlar hakkında davaya bakan mahkemenin karar vereceği hükmüne bağlanmıştır.

İhtiyati tedbir kararına muhalefetin yaptırımına ilişkin düzenleme, Anayasa Mahkemesi'nin 11 Temmuz 2018 tarihli kararıyla iptal edilmiştir. İptal kararında belirtilen gerekçeler doğrultusunda yargılama usulü, şikâyet olunanın hakları, yargılama sonucunda verilecek karar türleri, karara karşı itiraz süresi ve itiraz merci, kararın kesinleşmesi durumunda infazı yerine getirecek makam ve cezanın düşeceği hallerle ilişkin usul ve esaslar ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

Delil Tespiti Kararlarının Tebliği

Delil tespitinin yapılmasından sonra tespit tutanağı ve varsa bilirkişi raporunun bir örneğinin mahkeme tarafından karşı tarafa resen tebliğ edileceği açıkça düzenlenmiştir.

İLETİŞİM

Av. Berkay Gül

bgul@kolcuoglu.av.tr

Stj. Av. Aslı Fanus

afanus@kolcuoglu.av.tr

Stj. Av. Duygu Yurtal

dyurtal@kolcuoglu.av.tr